

Ks. Włodzimierz Broński

KOMUNIKOWANIE SIĘ PREZBITERA Z WIERNYMI W DUSZPASTERSTWIE PARAFIALNYM

Celem działalności Kościoła jest głoszenie Dobrej Nowiny Jezusa Chrystusa i prowadzenie ludzi do zbawienia. Formy tej działalności są w zasadzie identyczne z funkcjami podstawowymi Kościoła. Służba wiary jest realizowana przez kaznodziejstwo, katechizację, rozmowy duszpasterskie oraz inne formy świadectwa chrześcijańskiego. Liturgia, której centrum stanowi Eucharystia, jest źródłem i szczytem wszelkich działań pastoralnych Kościoła. Z kolei eklezjalna służba człowiekowi i światu jest wypełnieniem tego, co jest głoszone w przepowiadaniu i przeżywane w liturgii. Wszystkie te trzy funkcje duszpasterstwa, czyli zorganizowanej działalności zbawczej Kościoła, przenikają się i uzupełniają wzajemnie, gwarantując jedność zbawczej służby Kościoła wobec człowieka¹.

Prezbiter realizując owe trzy funkcje duszpasterstwa powinien dążyć do wywołania u wiernych pozytywnej odpowiedzi Bogu. W związku z tym musi być osobą wiarygodną dla wiernych. Powinien

---

¹ W. PRZYGODA. *Podstawy eklezjologiczne duszpasterstwa*. W: *Teologia pastoralna*. T. 1. Red. R. Kamiński. Lublin 2000 s. 344.

wykorzystywać między innymi to wszystko, co oferuje retoryka oraz teoria komunikacji międzyludzkiej².

1. PODSTAWY KOMUNIKOWANIA W DUSZPASTERSTWIE PARAFIALNYM

Termin „komunikacja” oznacza wszelkie sposoby porozumiewania się zmierzające do wymiany myśli i osiągnięcia zamierzonego celu pomiędzy uczestnikami interakcji³. Komunikacja jest kategorią złożoną i wielopłaszczyznową. Jej analiza zmusza do przyjęcia różnych interdyscyplinarnych założeń teoretycznych i różnych jej modeli. Najprostszy model komunikowania się wskazuje na konieczność istnienia trzech elementów w tymże procesie: nadawca, komunikat, odbiorca. Nadawca posiada informację, a także cel i potrzebę przekazania jej innym osobom. Komunikat to fizyczna forma zakodowania informacji. Natomiast odbiorca jest osobą odbierającą komunikat. Komunikat winien być dostosowany do jej możliwości percepcyjnych⁴.

Komunikacja to nie tylko przekaz informacji. W filozofii antycznej i średniowiecznej rozumiano komunikację, jako relację uczestnictwa (gr. *méthexis*, łac. *participatio, communicatio*). Św. Augustyn mówiąc o relacji prawd wiary i głoszeniu słowa, stwierdza, że we wnętrzu słuchacza mieszka już Chrystus (*magister interior*). Tak więc „prawdy wiary trzeba tylko szukać i odnaleźć we wnętrzu człowieka. Komunikacja zakłada posiadanie czegoś wspólnego – to logiczna konieczność”⁵. Natomiast w znaczeniu pojęcia komunikacji sięgającym

---

² Zob. K. MÜLLER. *Homiletyka na trudne czasy*. Kraków 2003 s. 218-259.

³ „Komunikowanie jest procesem porozumiewania się jednostek, grup lub instytucji. Jego celem jest wymiana myśli, dzielenie się wiedzą, informacjami i ideami. Proces ten odbywa się na różnych poziomach, przy użyciu zróżnicowanych środków i wywołuje określone skutki”. B. DOBEK-OSTROWSKIEJ. *Podstawy komunikowania społecznego*. Wrocław 1999 s. 13. Zob. J. FISKE. *Wprowadzenie do badań nad komunikowaniem*. Wrocław 1999; K. DOROSZEWICZ. *Efektywne porozumiewanie się*. W: *Wykłady z psychologii społecznej*. Red. W. Skrzyński, M. Dyrda. Warszawa 2003 s. 168; R. CZEKAŁSKI. *Katecheza komunikacją wiary*. Płock 2006 s. 105-125.

⁴ E. BRZEZIŃSKA. *Komunikacja społeczna*. Łódź 1997 s. 15-18.

⁵ Müller. *Homiletyka*. s. 304-305.

korzeniami filozofii nowożytnej, akcentuje się proces tworzenia tego, co wspólne⁶.

Komunikacja jest czymś więcej niż retoryczną perswazją. Podczas komunikowania się nadawca nawiązuje kontakt emocjonalny z odbiorcą. Proces komunikowania składa się zatem z dwóch komponentów: rzeczowego i emocjonalnego. Każdy komunikat zawiera aspekt treści i relacji. Treściową warstwę stanowi informacja wyrażona werbalnie. Natomiast komponent relacyjny stanowi informacja niewerbalna wskazująca na to, w jaki sposób przekazywana treść powinna być odczytana przez odbiorcę⁷. Według P. Watzlawicka komunikaty relacyjne zawsze stanowią najważniejszy element każdej komunikacji⁸. Jest to jeden z aksjomatów komunikacji interpersonalnej⁹.

Ostatecznym celem działalności duszpasterskiej Kościoła jest nie tylko doprowadzić ludzi do spotkania z Jezusem, ale do zjednoczenia i głębokiej z Nim zażyłości¹⁰. W związku z tym ważnym ogniwem komunikacji w działalności duszpasterskiej jest porozumienie Boga z człowiekiem, urzeczywistniające się w porozumieniu prezbitera z wiernymi¹¹. Chodzi tu jednak o coś więcej niż tylko przekaz informacji. Komunikacja umożliwia – oprócz przekazywania treści – także doświadczenie wspólnoty z drugą osobą¹². To spotkanie z drugą osobą i dzielenie z nią losu jest fundamentem, na którym skuteczny staje się przekaz skutecznego komunikatu, autentycznie dotykającego jej egzystencji. Taki komunikat staje się adekwatny do sytuacji odbiorcy. Interweniuje i przemienia ją nie tylko przekazem informacji i siłą argumentacji, ale swoją adekwatnością będącą efektem doświadczenia wspólnoty pomiędzy nadawcą i odbiorcą, leżącej u podstaw skutecznego komunikowania się. To z kolei rodzi wzajemne zaufanie spr-

---

⁶ *Tamże*. s. 305.

⁷ Analizując zjawisko przekazywania informacji werbalnej należy pamiętać również o wpływie odbiorców na nadawcę.

⁸ P. WATZLAWICK, J. BEAVIN, D. JACKSON. *Pragmatic of Human Communication*. New York 1967 s. 56.

⁹ E. GRIFFIN. *Podstawy komunikacji społecznej*. Gdańsk 2003 s. 183.

¹⁰ KONGREGACJA DO SPRAW DUCHOWIEŃSTWA. *Dyrektorium ogólne o katechizacji*. Poznań 1998 nr 80.

¹¹ R. PRZYBYLSKA, W. PRZYCZYNA. *Bariery i pomosty w komunikacji kaznodziej-skiej*. „Przegląd Homiletyczny” 8:2004 s. 115.

¹² Müller. *Homiletyka*. s. 304-305.

wiające, że ewentualna ingerencja nadawcy nie jest spostrzegana przez odbiorcę, jako zagrożenie¹³.

Uwzględniając dotychczasową refleksję, można stwierdzić, że w akcie komunikacji dokonującym się w działalności duszpasterskiej uczestniczy Bóg, który przez Jezusa Chrystusa staje się szczególnym „Nadawcą” przekazywanych komunikatów. W Jego imieniu i z Jego upoważnienia w rolę „nadawcy” wciela się prezbiter. Przepowiadanie słowa Bożego, sprawowanie sakramentów, rozmowy z wiernymi w kancelarii parafialnej i w czasie różnorodnych spotkań, katecheza w szkole, odwiedziny chorych w domu lub szpitalu itd., to typowe formy posługi kapłańskiej, których ważnym fundamentem jest kompetencja komunikacyjna prezbitera. Trzonem owej kompetencji jest autentyczność prezbitera i świadomość tego, kim jest w relacji do wiernych. Kompetencja komunikacyjna jest bowiem przede wszystkim kompetencją relacyjną, wyrażającą się w zdolności prezbitera do konstruktywnej interakcji z wiernymi. Interakcja ta winna mieć przede wszystkim charakter egzystencjalny, rodzić się z zainteresowania prezbitera życiem wiernych i wrażliwości na ich troski i radości (KDK 1)¹⁴.

2. WIARYGODNOŚĆ PREZBITERA JAKO DUSZPASTERZA

Modelem współczesnej posługi duszpasterskiej zmierzającej bezpośrednio do zaspokojenia potrzeb religijnych wiernych oraz osiągnięcia celu Kościoła i każdej wspólnoty religijnej, którym jest spotkanie z Bogiem w wierze i miłości, jest Chrystus – Sługa. W ramach tzw. chrystologii proegzystencji przedstawiany On jest jako ten, który był „człowiekiem dla innych”. Jako Sługa był całkowicie zorientowany na życie dla Boga i z Boga, a pośród ludzi był „jak ten, kto służy (Łk 22, 27). Prezbiter – duszpasterz – sam z siebie nie jest zdolny do tak absolutnej bezinteresownej służby, ale jedynie na podstawie

---

¹³ S. PŁUSA. *Kompetencja komunikacyjna w kazaniu i kształceniu kaznodziei*. „Studia Diecezji Radomskiej” 6:2004 s. 386.

¹⁴ Zob. R. ZERFASS. *Die Kompetenz des Predigers als Thema der Überlieferung*. W: *Die Kompetenz des Predigers*. Red. R. Zerfass, F. Kamphaus. Würzburg-Münster 1980 s. 4-40; W. BROŃSKI. *Kompetencja kaznodziejska w kontekście współczesności*. W: *W służbie Bogu i ludziom*. Red. H. Słotwińska. Lublin 2005 s. 73-77; PŁUSA. *Kompetencja*. s 390.

siły bycia w Bogu. Aby wierni mogli rozpoznać, że działa w imieniu Chrystusa, powinien nieustannie „przyswajać sobie myśli i uczucia Chrystusa ku Ojcu” (VC 65). Jego posługa powinna łączyć się z mówieniem do Boga i wypływać z doświadczenia Boga¹⁵. Sakramentalna tożsamość prezbitera pociąga za sobą duchową identyczność życia z Chrystusem¹⁶. Łaska upodobniania się do Niego wymaga umiejętnego łączenia „bycia w Chrystusie z gorliwą miłością duszpasterską” oraz „oddychania klimatem przyjaźni i osobistego spotkania z Panem Jezusem, służby Kościołowi – Jego Ciału i świadectwa, że miłuje się Go przez wierne i niestrudzone wypełnianie posługi duszpasterskiej”¹⁷. Istnieje, bowiem wewnętrzny związek między stylem życia ewangelicznego kształtowanym przez powołanie kapłańskie, a wykonywaną przez prezbitera posługą. Świętość życia wiele wnosi do owocnego spełniania posługi duszpasterskiej (DP 12). Tak, jak świadectwo wiary Apostołów ma źródło w spotkaniu z Chrystusem i doświadczeniu Jego obecności, tak również prezbyter zjednoczony z Chrystusem będzie skuteczniej oddziaływać na wiernych i wpływać na ich postawy. Podstawą jego wiarygodności jest świadectwo życia chrześcijańskiego będące „pierwszą i niezastąpioną formą misji” (RMi 42).

Duchowość prezbitera pozostaje w ścisłym związku z rozwojem jego człowieczeństwa i kształtowaniem dojrzałej osobowości. Łaska nie znosi natury. Nikt nie może być dobrym chrześcijaninem, jeśli nie doskonali swego życia. Naśladowanie Jezusa wpisane jest w posługę duszpasterską. Z drugiej strony prezbyter nie może wyłączyć siebie z tego, co mówi i czyni. Wszystko to, co jest w nim zdrowe i chore, dojrzałe i infantylne, przeżyte lub wyuczone oddziałuje pozytywnie lub negatywnie na wiernych, a tym samym i na jego wiarygodność¹⁸. Prezbyter jest wiarygodny, gdy wierni spostrzegają go i oceniają jako osobę autentyczną, czyli taką, u której słowa i czyny są wyrazem własnych przekonań oraz odbiciem wartości, które sam wyznaje i realizu-

---

¹⁵ J. KUDASIEWICZ. *Biblijne rady i przestrogi dla proroków słowa Bożego*. „Pastores” 23:2004 s. 58.

¹⁶ H. MUSZYŃSKI. *Istotne wymiary formacji kapłańskiej*. „Ateneum Kapłańskie” 120:1993 z. 2 s. 244.

¹⁷ *Kapłaństwo i życie konsekrowane jako wspólnota życia i posługi z Chrystusem*. W: KONFERENCJA EPISKOPATU POLSKI. *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*. Poznań – Warszawa 2001 (nr 67).

¹⁸ A. SCHWARZ. *Jak pracować nad kazaniem*. Warszawa 1993 s. 115-116.

je. Z owej autentyczności wypływa „przeźroczystość” motywów jego działania, czyli jego bezinteresowność, bezstronność, rzetelność, kierowanie się dobrem wiernych. To sprawia, że wierni mają do niego zaufanie i chętnie słuchają tego, co im komunikuje¹⁹.

Prezbiter w działalności duszpasterskiej Kościoła reprezentuje „Chrystusa jako wychowawcę ludu Bożego w wierze, jako głosiciela słowa Bożego oraz szafarza Eucharystii i innych sakramentów” (EN 68). Najbardziej charakterystyczną cechą jego posługi jest służebność. Służba i szacunek wobec osób, z którymi nawiązuje kontakt, i poszanowanie ich autonomii, wpływają na jego wiarygodność oraz skuteczność spełnianej posługi. Musi on wiedzieć, kim chce być w relacji do wiernych: konsekwentnym nauczycielem i wychowawcą, karcącym ojcem, partnerem w dialogu itp. „Rozpoznanie własnych tendencji i uwarunkowań w tym obszarze jest konieczne, aby nie doszło do zaciemnienia orędzia chrześcijańskiego przez nieuświadomione inklinacje mówcy”²⁰. Wierni natomiast muszą odczuwać, że prezbiter jest ich przyjacielem i respektuje prawo jednostki do samostanowienia o swoim losie. Czuje się za nich odpowiedzialny, stara się ich empatycznie zrozumieć, ale nie kształtuje ich według wzoru będącego wytworem jego oczekiwań i potrzeb, lecz pozwala im decydować o swoim życiu, oddziałując na nich. Poza tym nie wyśmiewa, nie odnosi się pogardliwie, nie etykietuje opierając się na własnych pochopnie wysuniętych z obserwacji czy rozmów wnioskach, ale bezwarunkowo akceptuje drugą osobę wraz ze wszystkimi jej słabościami i ograniczeniami, starając się jej pomóc i zapewnić poczucie bezpieczeństwa. Człowiek bowiem to ktoś, kto się nieustannie zmienia i rozwija. Trzeba mu pokazać perspektywę, którą zagubił i wspierać go w jego rozwoju. Pokazać przekonująco, w jaki sposób zmienić swoje życie i zainspirować do refleksji nad sobą²¹.

Pośród wielu czynników warunkujących proces komunikowania się prezbitera z wiernymi należy również wskazać na konieczność posiadania fachowej wiedzy przez prezbitera. Powinien on być po-

---

¹⁹ Z. CHLEWIŃSKI. *Analiza kontaktu duszpasterskiego*. „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 31:1984 z. 6 s. 139.

²⁰ PLUSA. *Kompetencja*. s. 390.

²¹ CHLEWIŃSKI. *Analiza kontaktu*. s. 141, 147-149. Zob. J. KUDASIEWICZ. *Kim winien być kaznodzieja w XXI wieku?* W: *Integralne kształcenie kaznodziei*. Red. W. Broński. Lublin 2006 s. 52-55.

strzegany przez wiernych, jako osoba kompetentna w swojej dziedzinie. Jako nauczyciel wiary, musi odznaczać się gruntowną znajomością nauki Kościoła i zrozumieniem wiary, którą głosi²². Nie wolno mu jednak zapomnieć o tym, że człowieka nie zbawi żadna formuła czy teologiczna opinia, ale tylko żywa Osoba Jezusa Chrystusa, którą trzeba poznawać, kochać i naśladować (NMI 20).

3. UMIEJĘTNOŚCI KOMUNIKACYJNE PREZBITERA

Skuteczna realizacja trzech funkcji duszpasterstwa w obecnych okolicznościach wymaga od prezbitera umiejętności komunikowania się z wiernymi. W związku z tym prezbiter powinien potrafić wykorzystywać to wszystko, co oferuje retoryka oraz teoria komunikacji międzyludzkiej²³.

Efektywność procesów komunikowania się, bez względu na poziom i sposób porozumienia, zależy od dwóch podstawowych form komunikowania: werbalnej i niewerbalnej. Zazwyczaj występują one łącznie, wzajemnie się uzupełniając. Podstawowym składnikiem komunikowania werbalnego jest język²⁴. Na gruncie duszpasterstwa stanowi on jedną z najważniejszych form poznania religijnego i ekspresji wiary zawartych w tekstach świętych, modlitwie, języku homilii i katechezy, w różnych innych postaciach dyskursu teologicznego. Jest to język religijny²⁵. Będąc odmianą języka ogólnego, jest środkiem komunikacji w życiu religijnym. Jego główne funkcje to kontaktowanie się człowieka ze światem nadprzyrodzonym, opis ludzkiej wizji tego świata i sformułowanie odnośnego zespołu wartości i nakazów

---

²² *Zasady formacji kapłańskiej w Polsce*. Częstochowa 1999 nr 193.

²³ MÜLLER. *Homiletyka*. s. 218-259.

²⁴ Prezbiter powinien mówić językiem zrozumiałym, poprawnym i możliwie pięknym, ponieważ forma językowa pozwala słuchaczowi i współrozmówcy skupić uwagę na treści, utrzymać jego uwagę i go zaktywizować.

²⁵ W sensie ścisłym język religijny to język teologii jako nauki (język teologiczny), język liturgii chrześcijańskiej, modlitw prywatnych, tekstów świętych, katechezy, kazań i religijnej literatury pięknej. Natomiast w sensie szerszym jest to także język potoczny zawierający treści teologiczne, czyli wypowiedzi o Bogu i postawie człowieka wobec Boga. I. BAJEROWA, J. PUZYNNINA. *Język religijny. Aspekt filologiczny*. W: *Encyklopedia Katolicka*. T. 8. Red. B. Migut [i in.]. Lublin 2000 kol. 19.

etycznych²⁶. Prezbiter powinien się nim posługiwać w taki sposób, aby to, co mówi, zostało usłyszane, odebrane i przyswojone przez objętych opieką duszpasterską wiernych. Z jednej strony musi pamiętać, że w wypowiedzianiu *sacrum* słowa są swego rodzaju maskami. *Sacrum* nie da się wypowiedzieć wprost, można natomiast przywoływać je pośrednio²⁷. Z drugiej strony prezbiter ten język powinien modelować w zależności od odbiorców i sytuacji, powstrzymując się jednak od zbyt daleko idącego unowocześniania języka czy też mówienia językiem potocznym o sprawach wiary²⁸. Wprawdzie dla ludzi współczesnych najbardziej zrozumiałą jest język potoczny. Jednak język ten „nie jest w stanie uchwycić złożoności i specyfiki doświadczenia religijnego, tkwiącej w nim tajemnicy wiary, skomplikowanych subtelności przeżyć duchowych”²⁹.

Ponadto, z językiem, także religijnym, jest organicznie związany problem denotacji i konotacji symboli werbalnych. Słowa mają swoją denotację, czyli bezpośrednie znaczenie, która pozwala je zidentyfikować. Warstwa denotacyjna oznacza więc treść pojęcia. Konotacja natomiast dotyczy obszaru uczuć, emocji i wartości związanych z poszczególnymi słowami. Prezbiter powinien pamiętać, że ważny jest kontekst, w którym pojawia się pojęcie, sytuacja, której ono dotyczy i dotychczasowe doświadczenie wiernych. W przeciwnym razie pojawią się nieporozumienia między nim i pozostałymi uczestnikami procesu komunikowania³⁰.

---

²⁶ I. BAJEROWA. *Szanse języka religijnego w świecie kultury masowej*. W: *Teologia. Kultura. Współczesność*. Red. Z. Adamek. Tarnów 1995 s. 102.

²⁷ S. T. CIEŚLIKOWSCY. *Sacrum i maska czyli o wypowiedzianiu niewypowiedzianego*. W: *Sacrum w literaturze*. Red. J. Gotfryd [i in.]. Lublin 1983 s. 73-82.

²⁸ Zob. BAJEROWA. *Szanse języka*. s. 104-108.

²⁹ R. PRZYBYLSKA, W. PRZYCZYNA. *Język przyszłych kaznodziejów*. W: *Mowa żywa*. Red. J. Twardy [i in.]. Kielce 2005 s. 88.

³⁰ „Język religijny obecny jest zarówno w mowie codziennej, jak i w aktach sakralnych (modlitwach, obrzędach liturgicznych), w Biblii oraz w sztuce w ścisłym tego słowa znaczeniu (w literaturze, muzyce, sztukach ikonicznych). Jeśli ktoś powie: «złamałem post», to stwierdzenie to będzie zrozumiałe jedynie w kontekście sieci znaków *sacrum*. Nie będzie natomiast miało sensu w odniesieniu do świeckości. Tylko obszar wiary sprawia, że język religijny jest bogaty w sensory, ale z drugiej strony zamknięty w tej właśnie przestrzeni”. M. KARWALA. *O niektórych sposobach wyrażania niewyraźnego*. W: *Teologia. Kultura. Współczesność*. Red. Z. Adamek. Tarnów 1995 s. 89. Rzeczą ważną jest zatem „wyzyskanie” środków masowego przekazu. Posługiwanie się w nich językiem religijnym przez ludzi świeckich sprawi, że język ten będzie obecny w

Ważnymi umiejętnościami prezbitera w bezpośredniej komunikacji z wiernymi jest umiejętność aktywnego słuchania i stawiania pytań. Aktywne słuchanie jest narzędziem dobrego kontaktu i porozumiewania się. Polega ono na skupieniu się na komunikacie i podjęciu wysiłku zrozumienia tego, co rozmówca mówi, ale też tego, dlaczego ktoś to mówi. Prezbyter powinien starać się najpierw zrozumieć drugą osobę, a dopiero potem zrobić wszystko, by sam był zrozumiałym. Czyli najpierw ma uważnie wysłuchać rozmówcę, a dopiero potem mówić. Aktywne słuchanie jest możliwe, kiedy jest fizycznie zorientowany na rozmówcę, traktuje go z szacunkiem, stwarza rozmówcy odpowiednie warunki do wolnej i nieskrępowanej wypowiedzi oraz sprawdza poziom rozumienia³¹.

Indywidualne rozmowy prezbitera z wiernymi składają się głównie z pytań i odpowiedzi. Umiejętność zadawania pytań jest więc jedną z technik komunikacyjnych. Gdy prezbyter zadaje pytanie, musi sobie zdawać sprawę, jaką spowoduje reakcję u osoby, z którą rozmawia, i do jakiego celu ma zmierzać. Pytania wpływają bowiem, na jakość odpowiedzi osób pytanych, pozwalają przyciągać uwagę, zdobywać i przekazywać informacje, wywoływać myślenie, wyciągać wnioski oraz kierować we właściwy sposób prowadzoną rozmową³².

Z przekazem werbalnym jest związana komunikacja niewerbalna realizowana za pośrednictwem środków innych niż słowa³³. Określa się ją poprzez wskazanie grup niewerbalnych aktów komunikacyjnych. Wyróżnia się cztery główne typy ekspresji niewerbalnej: mimikę twarzy (emocje najwyraźniej ujawniają się na twarzy), kinezjetykę (pozycje ciała, postawy, gesty i inne ruchy ciała), proksemikę (przestrzenna odległość pomiędzy ludźmi wchodzącymi ze sobą w interakcje) i parajęzyk (głosowe lecz niewerbalne aspekty porozumiewania

---

świecie współczesnej kultury masowej i będzie pozytywnie na tę kulturę wpływać. BAJEROWA. *Szanse języka*. s. 112.

³¹ M. SKALSKI, M. GAWROŃSKA. *Najpierw słucham, potem mówię*. „Personel i zarządzanie” 4:2004 s. 25-30.

³² M. CZARNOWSKA. *Podstawy negocjacji i komunikacji*. Pułtusk 2003 s. 197-208.

³³ Komunikowanie niewerbalne „obejmuje sygnały pozbawione słów lub uzupełniające słowa. Przekazami niewerbalnymi są wszystkie sygnały występujące w międzyosobowej interakcji, które nie mają ani formy mówionego słowa, ani pisanego wyrazu i obejmują wszystkie inne przekazy, które wywierają pewien wpływ na jej uczestników”. W. GŁODOWSKIEGO. *Komunikowanie interpersonalne, wydanie drugie zmienione i rozrzedzone*. Warszawa 2001 s. 152.

sie)³⁴. Twarz jest odbiciem reakcji prezbitera na to, co ktoś powiedział lub zrobił, a równocześnie wyrazem komentarza do tego, co sam powiedział. Natomiast kontakt wzrokowy w znacznym stopniu określa jego stosunek do współrozmówców oraz pozwala mu odebrać ważne informacje o drugiej osobie. Na wiernych wpływają także gesty prezbitera, jego postawy i ruchy ciała. Otwarta i adekwatna do treści wypowiedzi gestykulacja podnosi skuteczność prezbitera oraz pozwala podkreślić wagę wypowiedzianych słów. Prezbyter powinien zwracać uwagę także na dzielącą go odległość z wiernymi podczas kontaktu duszpasterskiego. Naruszając podczas interakcji z rozmówcami pewne umowne granice, zbliżając się zbyt blisko może wywoływać u nich silne napięcie, niepokój i zażenowanie. Nie może również zapominać, że biurko w kancelarii parafialnej czy też ambona, z której głosi kazanie są często barierą w kontakcie, utrudniają nawiązanie i podtrzymanie kontaktu. Ponadto dla wiarygodności i zrozumiałości przekazywanych wiernym komunikatów znaczenie ma ton jego głosu, tempo mówienia, akcentowanie i intonacja.

Zachowania niewerbalne w codziennych interakcjach prezbitera z wiernymi spełniają zatem wielorakie funkcje. Według M. L. Pattersona dostarczają wielu informacji, kierują przebiegiem interakcji, służą wyrażaniu intymności, wywierają wpływ, kierują emocjami oraz ułatwiają realizację zadań³⁵. Zatem przez zachowania niewerbalne towarzyszące realizacji posługi duszpasterskiej prezbyter wyraża emocje, buduje interpersonalne relacje, ujawnia siebie i własne cechy osobowości. Jego zachowania niewerbalne mogą wzmacniać lub osłabiać to wszystko, co mówi i czyni.

Zachowania niewerbalne prezbitera winny być dostosowane do sytuacji, w jakiej spełnia określoną czynność duszpasterską, oraz być zgodne z oczekiwaniem odbiorców. Prezbyter pełni bowiem określoną rolę. Z tego względu wierni oczekują od niego stosownego zachowania adekwatnego do miejsca, czasu i roli, jaką mu przypisują. Jego

---

³⁴ E. ARONSON. *Zachowania niewerbalne*. W: *Psychologia społeczna. Serce i umysł*. Red. E. Aronson [i in.]. Poznań 1997 s. 173-182. Zob. Z. NĘCKI. *Komunikacja międzyludzka*. Kraków 1996 s. 212-213; M. L. KNAPP, J. A. HALL. *Komunikacja niewerbalna w interakcjach międzyludzkich*. Wrocław 2000 s. 313-528.

³⁵ Zob. M. L. PATTERSON. *Nonverbal behavior. A functional perspective*. New York 1983.

zachowania są również dla nich sygnałem rangi spełnianej czynności duszpasterskiej.

Reasumując należy stwierdzić, że prezbiter powinien być wiernym sługą Boga oraz człowieka potrzebującego zbawienia. W realizacji posługi duszpasterskiej potrzebuje wielorakich kwalifikacji i predyspozycji. Jego kontakt z wiernymi, aby był skuteczny, musi być autentyczny i aktywny. Niezbędna jest mu zatem podstawowa wiedza na temat komunikacji międzyludzkiej i umiejętności komunikacyjne.

COMMUNICATION OF PRESBYTER WITH BELIEVERS IN THE PASTORAL MINISTRY

S u m m a r y

The presbyter realizing three functions of the pastoral ministry should move towards invoking the positive answer at the believers given to God. Wanting to be a reliable person for them, beside the most important spiritual sophistication, he should also use everything what is offered by rhetoric science and theory of interpersonal communication. Therefore, in the article first of all were discussed fundamentals of communication in the pastoral ministry, then it has been presented main features of reliable presbyter and elementary communication skills.

Thum. Jarosław Sempryk

Słowa kluczowe: duszpasterstwo parafialne, kaznodziejstwo, przepowiadanie słowa Bożego, retoryka, teoria komunikacji

Key words: pastoral ministry, preaching, preaching the word of God, rhetoric, theory of communication